

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IV Istungjärg, täiskogu korraline istung

Neljapäev, 13.10.2016, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise seaduse eelnõu (202 SE) teine lugemine

2. 10:14 Ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu (236 SE) teine lugemine

10:00 Istungi rakendamine

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu IV istungjärgu 4. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Artur Talvik!

11:58 Artur Talvik

Tervist, hea istungi juhataja! Head kolleegid! Vabaerakonna fraktsiooni nimel on mul au üle anda Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on tugevdada parlamentaarset kontrolli. See tuleneb kogemusest uurimiskomisjoniga. Mul oli au juhtida eelmisel sügisel ja kevadel Tallinna Sadama korruptsiooni uurimise komisjoni. Selle käigus ilmsid üsna mitmed komisjoni töö nõrgad kohad, mida nüüd on plaanis tugevdada. Üks probleem oli näiteks see, et osa inimesi, keda kutsuti kuulamisele, ei tulnud kohale. See ei olnud nii mitte ainult meie komisjonis, vaid ka eelmises, VEB Fondi uurimiskomisjonis. Peale selle ei ole väärteomenetlus meie arvates piisav vahend uurimiskomisjoni soovidele allumatute inimeste korralekutsumiseks. Me tahame kehtestada sunniraha kohaldamise ja ka sundtoomise rakendamise. Aitäh!

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Anneli Oti!

11:58 Anneli Ott

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Selle kolme kuu jooksul, kui haldusreformi seadus on kehtinud, on Riigikohtu poole pöördunud nüüdseks 26 kohaliku omavalitsuse volikogu taotlusega tunnistada haldusreformi seaduses sisalduvad sätted põhiseadusega vastuolus olevaks. Me oleme Riigikogus haldusreformi teemal maha pidanud oluliselt tähtsa riikliku küsimuse arutelu. Samuti on Keskerakonna fraktsiooni liikmed jäänud põhiseaduskomisjonis haldusreformi puudutava suhtes eriarvamusele. Eespool mainitu tõttu annan ma Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel üle otsuse eelnõu, millega teeme Vabariigi Valitsusele ettepaneku arvestada peale üksuses elavate inimeste arvu ka omavalitsuste eripära ja viia sundliitmise sätted põhiseadusega kooskõlla. Samuti tuleb muuta ühinemistoetuste maksmise aluseid ja korda selliselt, et kaoks diskrimineeriv vahe vabatahtlike ühinemiste ja sunniviisiliste liitmiste vahel. Aitäh!

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks eelnõu. Meie kodu- ja töökorra seaduse järgi otsustab Riigikogu juhatas nende edasise menetlemise.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 69 Riigikogu liiget, puudub 32.

1. 10:04 Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise seaduse eelnõu (202 SE) teine lugemine

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise seaduse eelnõu 202 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks põhiseaduskomisjoni liikme Andres Anvelt!

11:58 Andres Anvelt

Hea juhataja! Head kolleegid! Kannan teile ette Riigikogu põhiseaduskomisjonis arutlusel olnud riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise seaduse eelnõu 202 teise lugemise arutelu. Teine lugemine toimus kahes etapis. Esimene kord oli 6. juunil. Kutsutud olid Kaitseministeeriumi asestantsler Meelis Oidsalu, Kaitseministeeriumi õigusosakonna õigusloome jurist, samuti Teabeameti peadirektori asetäitja Tarmo Türkson. Eksperdina viibis arutelul Märt Kraft, kes on varem olnud selle allasutuse juht, mida eelnõu põhiteemana puudutab. Eelnõu põhiteema on NSA (lühend ingliskeelsest täisnimest Estonian National Security Authority) asukoht Kaitseministeeriumi valitsemisalas. Tuletan meelde eelnõu sisu. Kaitseministeerium on toonud selle Riigikokku põhieesmärgiga viia NSA üksuse ehk riigi julgeoleku volitatud esindaja ülesanded Kaitseministeeriumilt Teabeametile. Õigemini, täpsustuseks, kui Teabeameti alla viimine on lõppeesmärk, siis eelnõus räägitakse sellest, et riigi julgeoleku volitatud esindaja on Vabariigi Valitsuse määratud valitsusasutuse struktuuriüksus, mille ülesanne on salastatud välisteabe kaitse korraldamine ja kontroll. Tulevikus ei oleks see enam seadusega reguleeritud, vaid Vabariigi Valitsus oma otsusega määraks selle asutuse, seega selle eelnõu alaeelnõu ongi Vabariigi Valitsuse määrus.

6. juunil toimus sel teemal üsna üksikasjalik arutelu, kus kuulati ära üksuse endise juhi Märt Krafti mõtted selles valdkonnas. Kraft ütles, et ta ei arva, et üleviimine oleks küllaldaselt argumenteeritud, sest ministeerium on iseseisvam kui Teabeamet, selles mõttes, et Teabeamet on ikkagi luureasutus, aga ministeerium täidab palju laiemaid funktsioone. Peale selle on NSA oma olemuselt avalik asutus, selle töötajad täidavad seadusest tulenevaid ülesandeid. Teabeamet on aga palju keerulisem ja suletum asutus, luureasutus, mistõttu tema viimine sinna teeks nii Eesti-sisese kui ka rahvusvahelise järelevalve keerulisemaks.

Kaitseministeeriumi esindajad ei olnud selle seisukohaga nõus ja tõid vastuargumendiks, et ministeerium on pigem poliitika kujundaja ja NSA funktsioon ei ole päris ministeeriumi funktsioon. Nende mõtete ümber käiski elav arutelu. Lõppotsustes jäi komisjon ikkagi Kaitseministeeriumi toodud eelnõu toetamise juurde.

Lisaks selgitati ka rahvusvahelist kogemust selles valdkonnas. Ministeeriumi ametnikud rääkisid, et Euroopas on mitmesugust praktikat. Mõnes kohas on seesama NSA funktsiooni täitmine luureasutuste alluvuses, mõnes kohas ministeeriumide all, mõnes kohas ka välisministeeriumi all. See on iga riigi iseseisev otsus ning need inimesed, kes seda tööd teevad, ükskõik, kus nad on, vastavad rahvusvahelistele standarditele nii järelevalve kui ka oma tegevuste poolest ja on seetõttu täpselt samuti kontrollitavad.

Veel arutati, kas üksus võiks olla Kaitsepolitsei ameti all. Toodi esile ka asjaolu, et kaitsepolitsei funktsioonid on natukene teistsugused ja suunatud ehk rohkem riigisiseste julgeolekuküsimuste lahendamisele. NSA tegeleb pigem NATO ja Euroopa Liidu saladuse lubade andmisega.

Teine arutelu toimus juba sellesügisel istungjärgul, 27. septembril. Seekord oli kutsutud ka Justiitsministeeriumi esindaja, sel põhjusel, et eelnõu raames tahab Justiitsministeerium veel ühte täiendust teha. Kuivõrd seadus puudutab riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadust, tuleks täpsustada riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 10 punkti 1 nii, et see võimaldaks salastada valitsusasutuste hallatavate riigiasutustega seotud info- ja sidesüsteeme. Kaitseministeeriumi esindajal oli palve, kuna esialgses eelnõus oli sellesama eelnõu jõustumise tähtajaks määratud 1. august, mis on

juba möödunud, liigutada jõustumisaeg järgmise aasta 1. jaanuarile.

Septembris jõuti ka menetluslike otsuste juurde. Kõigepealt tehti konsensuslik ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 12. oktoobriks, teine lugemine lõpetada (konsensuslik otsus) ja kui teine lugemine lõpetatakse, saata eelnõu kolmandale lugemisele 19. oktoobriks 2016 (samuti konsensus). Veel otsustati (konsensuslega), et kui kõik läheb plaanipäraselt, tehakse ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on vähemalt üks küsimus. Aadu Must, palun!

11:58 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Mind huvitab ainult üks aspekt. Kas komisjon võrdles, kuidas on meie salastatuse tase võrreldes teiste riikidega? Ma tean, et tsiviilpoole peal on vahel püütud teha niimoodi, et salastatakse igaks juhuks ära ka näiteks välislahetuste andmed 75 aastaks, mis on nonsenss. Kas see eelnõu tundub olevat Euroopa kontekstis ja tasakaalus?

11:58 Andres Anvelt

Aitäh! Tegelikult see eelnõu ei suurenda ega vähenda salastatuse režiimi, mis on ka Eestis kehtinud. Oma põhiolemuselt räägib seadus ikkagi sellest, kus asub üks välisteabele suunatud lubadega tegelev allasutus, mis on NATO liikmesriikidele ette nähtud. Sügavamale me oma diskussiooniga ei läinud. Seda, millele te tähelepanu juhtisite, peaks tulevikus kindlasti arutama. Ülesalastamine ei ole kunagi hea haldussuutlikkuse näide, sest see raskendab riigi toimimist ja nõuab rohkem ressursse.

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Nüüd, head Riigikogu liikmed, on võimalus pidada läbirääkimisi. Kõnesoove ei ole. Liigume eelnõu 202 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Eelnõu kohta on laekunud kaks muudatusettepanekut, mõlemad juhtivkomisjonilt ja mõlemad seisukohaga arvestada täielikult: muudatusettepanek nr 1, muudatusettepanek nr 2. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja ka esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. 10:14 Ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu (236 SE) teine lugemine

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde. Vabariigi Valitsuse algatatud ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu 236 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks sotsiaalkomisjoni liikme Liina Kersna!

11:58 Liina Kersna

Hea istungi juhataja! Austatud kolleegid! Tutvustan teile ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu teiseks lugemiseks ettevalmistamist. Tuletan meelde, et esimene lugemine toimus suvel, 1. juunil. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 1. august ja selleks ajaks esitas hea kolleeg Monika Haukanõmm kokku kaheksa muudatusettepanekut, kuid arutelude käigus võttis ta kolm neist tagasi. Oma arvamuse eelnõu kohta saatsid ka Eesti Psühhoteraapia Assotsiatsioon, Eesti Naiste Varjupaikade Liit ja Tähtvere Avatud Naistekeskus.

Arutasime seda eelnõu kokku neljal komisjoni istungil. Kõige põhjalikum arutelu oli augusti keskel, täpsemalt 17. augustil Jõgeval. Sotsiaalministeeriumi esindajatest olid kohal sotsiaalala asekanstsler Rait Kuuse, võrdsuspoliitikate osakonna nõunik Kristiina Luht ja sama osakonna juhataja Liina Kanter. Nemad kõik osalesid ka teistel aruteludel. Peale ministeeriumiametnike oli kokku kutsutud mitmete varjupaikade esindajad – Tähtvere Avatud Naistekeskuse juht Pille Rives, Eesti Naiste Varjupaikade Liidu juht Eha Reitelmann ja, nagu ma enne ütlesin, ka Eesti Psühhoteraapia Assotsiatsiooni esindaja. Palusime sihtgruppidel tutvustada oma ettepanekuid ja nende teemal toimus ka arutelu, mis jätkus 20. septembril ja 27. septembril. Viimane arutelu oli 10. oktoobril. Kokku on meil sihtrühma esitatud

ettepanekute ning Sotsiaalministeeriumi ja Monika Haukanõmme ettepanekute põhjal koostatud 15 muudatusettepanekut. Kõik muudatusettepanekud hääletasime me juba läbi sotsiaalkomisjonis (konsensuslikult), kuid olulisematel siiski peatun, sest seaduse esialgses tekstis on tehtud ka mitmeid muudatusi.

Kõigepealt, seaduse esialgses tekstis oli kirjas, et riik võib teenust osta ka psühhoterapeutidelt. Eesti Psühhoterapeutide Assotsiatsioon tuli aga välja ettepanekuga, et riik tohib osta teenust nendelt psühhoterapeutidelt, kes on psühhoterapeutide liidu registris. Sellega sotsiaalkomisjon ja ministeerium päris nõus ei olnud, sest mittetulundusühingu registrit seadusesse kirjutada ei oleks kohane. Probleemi tuum seisneb selles, et Kutsekoda ei ole psühhoterapeutide kutset kinnitanud. Ministeerium võttis ühendust Kutsekoja esindajatega ning nüüd on saadud kokkuleppele, et selle aasta jooksul selle teemaga väga tõsiselt tegeldakse ja loodetavasti saavad ka psühhoterapeutid oma kutsestandardi. Praegu jäi seadusesse niimoodi, et Sotsiaalkindlustusamet peab psühhoterapeutide assotsiatsiooniga konsulteerima ja saama kinnituse, et psühhoterapeut, kellelt teenust ostetakse, on piisava kvalifikatsiooniga.

Teine teema, mille üle me arutasime, on naistevastase vägivalla definitsioon. Eesti Naiste Varjupaikade Liit hindas, et seaduse esialgses tekstis oli definitsioon liialt üldine, ja palus, et arvestataks ka Istanbuli konventsioonis defineeritud mõistet. Ministeerium arutas seda liiduga ja nii leiti kõiki osapooli rahuldav definitsioon.

Siis võeti seadusest välja klausel, et teenust peaks osutama naiste varjupaik kuni vajaduse äralangemiseni. Selle muudatusettepaneku tegid varjupaikade liidud ise, sest tihtipeale võib teenuse saajate puhul olla nii, et vajadus ei lange ära ka kümne aasta pärast, kuid selleks, et kümme aastat vägivalla ohvreid toetada, ei ole raha. Nii et muudatusettepaneku kohaselt otsustavad varjupaiga töötajad koos ohvriga, kui kaua saab teenust osutada ja kui palju oleks vajalik.

Tehti ettepanek, et naiste varjupaik peaks olema igas maakonnas. Seaduse esialgses tekstis oli kirjas, et igas piirkonnas. Nüüd läks seadusesse sisse tingimus, et naiste varjupaik peab olema igas maakonnas. Arutasime pikalt selle üle, millised on nõuded teenuse osutajale. Täiendasime seadust, et lisaks sellele, et teenuse osutajad peavad läbima vähemalt 40-tunnise koolituse naistevastase vägivalla kohta, arvestatakse selle koolituse hulka ka ülikoolides antavat vastavat kursust, mida antakse nii Tallinna Ülikoolis kui ka Tartu Ülikoolis. Lisaks jäi seadusesse praegu sisse, et tugikeskuste töötajatelt eeldatakse keskharidust. Kui juristid ja psühholoogid peavad loomulikult omama vastavat kõrgharidust, siis tugikeskuste töötajatele jääb keskharidus ja selle üle me arutlesime päris pikalt. Tähtvere Avatud Naistekeskus tegi ettepaneku, et tugikeskuste töötajatel peaks olema sotsiaalalane kõrgharidus. Sotsiaalministeerium ja Eesti Naiste Varjupaikade Liit ei pidanud seda põhjendatuks, eelkõige seetõttu, et praegune naiste varjupaikade süsteem toimib, kliendid on teenusega rahul. Kui selline säte jõustuks, siis toimuksid teenuse osutajate seas tõenäoliselt väga suured muutused ja ka töötajaid ei oleks kusagilt võtta. Lõpuks leppisime kokku, et praegu jääb seadusesse endine säte. Mina ise arvan, et kui me ühel päeval seda seadust üle vaatame, siis võiksime liikuda sennapoole, et ka varjupaigatöötajatel oleks erialane kõrgharidus. Ma soovitangi kõigil varjupaigatöötajatel seada juba oma mõtted selles suunas, et tuleks omandada sotsiaalala kõrgharidus. See tegelikult oligi üks teema, mis jäi lahenduseta. Praegu leppisime sellega, et piisab keskharidusest.

Teine teema, mis veel sellist tõsisemat arutelu tekitas, on see, et Eesti Naiste Varjupaikade Liit ja ka Monika Haukanõmm arvasid, et tugikeskuste teenus oleks vaja lahti kirjeldada ministri määrusega. Lõpuks leidsime kompromissi, et liit koostöös Sotsiaalministeeriumiga moodustab teenusestandardi, mis on vabatahtlik. Hanke koostamisel lähtutakse siiski ettekirjutatud standarditest, mis on üheskoos sõnastatud.

Lõpetuseks. Komisjon tegi järgmised menetluslikud otsused. Saata eelnõu teisele lugemisele 12. oktoobriks, kuid Riigikogu juhatus pani selle päevakorrapunkti 13. oktoobri päevakorda. Konsensuslikult otsustas komisjon ka, et teise lugemise võiks lõpetada ja kolmandale lugemisele tuleks eelnõu saata 19. oktoobriks. Aitäh!

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Ei soovita. Head ametikaaslased, alustame eelnõu 236 muudatusettepanekute läbivaatamist. On laekunud 15 muudatusettepanekut. Kui ma ütlen, et ettepanek on juhtivkomisjonilt, siis see tähendab, et see on arvestatud täielikult. Esimene muudatusettepanek, juhtivkomisjonilt. Teine muudatusettepanek,

juhtivkomisjonilt. Kolmas muudatusettepanek, juhtivkomisjonilt. Neljas muudatusettepanek on Riigikogu liikme Monika Haukanõmme esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. Viies muudatusettepanek, sotsiaalkomisjonilt. Kuues muudatusettepanek, sotsiaalkomisjonilt. Seitsmes muudatusettepanek on Riigikogu liikmelt Monika Haukanõmmelt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt ja on lisatud, et tuleb vaadata muudatusettepanekut nr 11. Kaheksas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Üheksas muudatusettepanek, juhtivkomisjonilt. Kümnenda muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Monika Haukanõmm, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt ja on lisatud, et vaata järgmist muudatusettepanekut. Ja nüüd tulebki see 11. muudatusettepanek juhtivkomisjonilt, millele ma olen mitu korda vihjanud. 12. muudatusettepanek on Riigikogu liikme Monika Haukanõmme esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 13. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 14. muudatusettepanek, Riigikogu liikmelt Monika Haukanõmmelt, juhtivkomisjon seisukoht on arvestada sisuliselt ja lisatud on: vaata järgmist muudatusettepanekut. Ja järgmine ongi viimane, 15. muudatusettepanek, mis on taas juhtivkomisjonilt. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Ma tänan! Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja teise päevakorrapunkti käsitlemine samuti. Head ametikaaslased, tänane Riigikogu istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu meie töös!

Istungi lõpp kell 10.26.